



جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۰، دوره ۴، شماره ۳، صص ۲۹۴-۲۹۵

## ساماندهی مبلمان شهری شبکه معابر نمونه موردی: بلوار امام خمینی شهر یاسوج

علی آرام<sup>۱</sup>، فرشیدولی پور<sup>۲\*</sup>

۱- گروه مهندسی عمران، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

[farshid1374722@gmail.com](mailto:farshid1374722@gmail.com)

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۲

### چکیده:

امروز به ندرت میتوان کسی را یافت که به طریقی با مبلمان شهری سر و کار نداشته باشد. و ساماندهی و تعادل بخشی فضا از بحث های کلیدی در حوزه برنامه ریزی شهری است. مبلمان شهری باید زیبایی بصری محیط را به دنبال داشته باشد، خدمات شهری و عناصر آن باید علاوه بر کاربری و خدمات رسانی مناسب، آرامش روحی و روانی ساکنان را نیز فراهم کند. پژوهش حاضر با هدف ساماندهی مبلمان شهری بلوار امام خمینی شهر یاسوج تدوین گردیده است. از این رو برای رسیدن به هدف فوق از روش های اسنادی و میدانی به تهیه اطلاعات و تجزیه و تحلیل و تلفیق آنها اقدام شده است در مرحله اسنادی برای گرد آوری اطلاعات از ابزاری همچون مقالات، نقشه ها و اینترنت استفاده شده، و در روش میدانی با حضور در محدوده مورد مطالعه نسبت به گردآوری اطلاعات از طریق برداشت عناصر اقدام گردید. و به منظور نشان دادن وضعیت موجود و میزان انطباق و اختلاف عناصر موجود در محدوده با استانداردها و ضوابط رایج از جدول مقایسه استانداردها بهره جسته ایم. نتایج به دست آمده از بررسی های انجام شده نشان می دهد که وضعیت موجود مبلمان در بلوار امام خمینی یاسوج در مقایسه با استاندارد های رایج در سطح نازلی قرار دارد و به دلیل نبود برخی مبلمان وعدم رسیدگی مناسب از مبلمان، و ..... نتوانسته محیط مناسبی را برای حضور شهروندان در فضای عمومی شهری ایجاد کند. از این رو محدوده مورد مطالعه نیازمند ساماندهی مناسب جهت بهبود وضعیت موجود و ترمیم پیاده راه ها جهت سهولت در رفت و آمد برای اقشار مختلف جامعه می باشد.

واژگان کلیدی: ساماندهی، مبلمان شهری، بلوار امام خمینی، استانداردهای مبلمان



در شهرهای معاصر فضاهای عمومی شهری به مثابه یکی از اجزای اساسی کالبدی شهر، دارای مفهوم عمومی و اجتماعی بوده و از اهمیت زیادی برخوردار است. با این حال در شهرهای جدید و معاصر ما، فضاهای عمومی شهری دستخوش بی هویتی، نابسامانی فضایی-کالبدی و طراحی نامناسب هستند در حال حاضر مطالعه و تجزیه و تحلیل فضاهای شهری و اجزای آن، با مشکلات عدیده از حیث منطق، مفهوم، فرهنگ و ابعاد اجتماعی آن روبه روست. (زنگی آبادی، تبریزی، ۱۳۸۶). از چند دهه پیش تا کنون آگاهی های تازه ای در باره شهرها پدید آمده است و بار دیگر مکان های عمومی به عنوان فضایی برای زندگی، نه فقط محلی برای عبور و مرور مطرح گردید. اهمیت طراحی مناسب عناصر شهری از جمله مبلمان، امری است که دوباره کشف شده است. در زندگی شهری امروز به ندرت میتوان کسی را یافت که به طریقی با مبلمان شهری سر و کار نداشته باشد. مبلمان شهری بخش زیادی از فعالیت های شهر را سامان می دهد و باعث بالا رفتن کیفیت استفاده شهروندان از خیابان، میدان ها، پارک و عرصه های دیگر شهری می شود. عمده ترین ویژگی مبلمان شهری کاربرد عام آن است. این گروه از محصولات بیش از هر چیز دیگر با توده مردم ارتباط مستقیم دارد و بدون لحاظ موضوع طراحی و برنامه ریزی آنها به مطالعات دقیق و عمیقی نیاز دارد. (زنگی آبادی، تبریزی، ۱۳۸۶). امروزه ساماندهی و تعادل بخشی فضا از بحث های کلیدی در حوزه برنامه ریزی شهری است. (نظریان، ۱۳۹۲: ۴).

مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر مهم شهرها محسوب می شود که اثاثیه، تجهیزات یا مبلمان شهری، اصطلاحات رایج این اتسهیلات و امکانات شهری هستند. مبلمان شهری مجموعه عناصر ساختاری است که به ویژگی های فرهنگی شهرها وابسته بوده، نقش مهمی در شناخت شهر، بخصوص افزایش رفاه اجتماعی ایفا می کند. (Kamp et al, ۲۰۱۳: ۲۳-۲۴). از آنجا که شرایط هر شهری در مناطق مختلف کشور با یکدیگر تفاوت های اساسی دارد، ملاک ها و استانداردها در یک شهر نمی تواند قابلیت اجرایی برای شهرهای دیگر داشته باشد. زیرا باتوجه به این حقیقت که هر کشور از نظر اقلیمی و طبیعی و از نظر فرهنگی و قومی و آداب و رسوم و سنن با یکدیگر متفاوت است و هر کدام از این عوامل به نوعی در زندگی شهر نشینان و طرز رفتار آنان جلوه نموده است بنابراین نمی توان ظوابط و استانداردهای مبلمان یک شهر، یا یک کشور را به شهر یا کشور های دیگر تعمیم داد. (مستوفی الممالکی، درخشان فر، ۱۳۹۴).

در محدوده مورد مطالعه به نظر می رسد مبلمان و المان های مربوط به آن به لحاظ کمی و کیفی جهت برآورد نیازهای شهروندان دچار ضعف هایی می باشد به دنبال آن محیطی نامناسب به لحاظ بومی و زیبا شناختی را در شهر ایجاد کرده است. باتوجه به آنچه مطرح گردید، هدف کلی این پژوهش ساماندهی مبلمان شهری بلوار امام خمینی شهر یاسوج جهت ارتقاء کیفیت این فضای شهری است. سوالات پژوهش، آیا مبلمان محدوده از

استانداردهای لازم برخوردار است؟ مبلمان محدوده به درستی ساماندهی شده اند؟ برای پاسخ به این سوالات: با بررسی استانداردها و ضوابط طراحی و مشاهدات میدانی از وضعیت مبلمان در صدد پاسخ به سوالات فوق هستیم.

### پیشینه پژوهش

بهمن مرمی، سمانه نوری لنگ، اکبر معتمدی مهر، (۱۳۹۸)، در مقاله ای، تاثیر مبلمان شهری به همراه المان های معماری بناهای شهری بر کاهش مشکلات حمل و نقل و ترافیک شهرها را مورد بررسی قرار دادند. این نتایج حاصل شد که، بخش عمده ای از مشکلات شهری نظیر ترافیک، انواع آلودگی، اختلالات روانی و غیره ناشی از طراحی نامناسب شهری در بخش های مختلف شبکه معابر می باشد. طراحی فنی و معمارانه خود ضمن زیبا کردن چهره خود شهر، در کاهش مشکلات ترافیکی، بروز خشونت ها و سایر ناهنجاری های اجتماعی تاثیر گذار خواهد بود. در این پژوهش تاثیر مبلمان شهری به همراه المانهای معاری بناهای شهری بر کاهش مشکلات حمل و نقل، ترافیک شهرها مورد بررسی قرار گرفت. و این نتیجه حاصل شد که در محدوده مورد مطالعه در برخی تقاطع های شهری از جمله خیابان انقلاب و امام خمینی و معبر منتهی به خیابان بهشتی دارای وضعیت نامناسب زهکشی و سازی سواره رو بوده علاوه بر کاهش عمر مفید در فصول بارندگی موجب لغزندگی و کاهش ایمنی آن می شود. از مشکلات دیگر در معابر شهر لاهیجان وضعیت نابسامان عبور عابر پیاده از عرض خیابان و تقاطع ها است. و برای رفع این مشکلات پیشنهاداتی داده شد.

مریم چرخچیان، سیدزهره حسینی فتلکی، (۱۳۹۷)، در مقاله ای، با هدف بررسی طراحی و ساماندهی مبلمان شهری با تاکید بر ارتقای کیفیت فضای شهری خیابان تختی شهر رشت پرداخته است. نتایج این تحقیق که از نوع کاربردی و روش استفاده در آن نیز توصیفی-تحلیلی و پیمایشی، می باشد. با استخراج مجموعه ای از معیارها و شاخص ها در ارتباط با مبلمان شهری در قالب جداولی و مشاهده و جمع آوری اطلاعات به روش میدانی، مقایسه شاخص ها با وضع موجود به بررسی نقاط قوت و ضعف موجود در خیابان تختی رشت در راستای تاثیر مبلمان شهری با روش سوات پرداخته و زمینه های مختلف را مورد بررسی قرار داده است. و این نتایج حاصل شد که مبلمان شهری باید زیبایی بصری محیط را به دنبال داشته باشد، خدمات شهری و عناصر آن باید علاوه بر کاربری و خدمات رسانی مناسب، آرامش روحی و روانی ساکنان را نیز فراهم کند، مبلمان شهری باید به گونه ای طراحی شود که امکان استفاده برای همه اقشار جامعه را فراهم آورد، و.... و پیشنهادات و راهکارهایی را ارائه دادند.

تیموریان و زیویار (۱۳۹۲) در مقاله ای به بررسی و مطالعه رضایتمندی استانداردهای مبلمان شهری با استفاده از نرم افزارهای GIS، SPSS، جمع آوری داده ها از طریق پیمایش میدانی و توزیع پرسشنامه در میان کاربران مبلمان

ها، به بررسی کمی و کیفی این عناصر پرداخته شده است. بر اساس مطالعات انجام شده، نقات ضعف فراوانی در برنامه ریزی این عناصر در سطح محدوده یافت می شود از جمله: عدم جانمایی صحیح عناصر مختلف شهری، تراکم بیش از حد انواع مبلمان، آشفتگی محیطی ناشی از پراکنش نامتعادل عناصر و... بررسی تطبیقی استانداردهای رایج مبلمان شهری با وضع موجود نیز از دیگر بخشهای این پژوهش است. نتایج به دست آمده از این بررسی نشان می دهد. بر اساس بررسی های میدانی در قالب توزیع پرسشنامه میتوان گفت رضایتمندی ساکنان از مجموعه عوامل مبلمان در محدوده مورد نظر در سطح نازلی قرار دارد.

حیدر ابراهیمی، سیروس رامش و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله ای، سنجش میزان رضایت ساکنان از وضعیت مبلمان شهری با رویکرد هویت بخشی و سرزندگی (مورد مطالعه: شهر کرج)، مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از بررسی داده ها حاکی از آن داشت مبلمان شهری در این شهر از زیبایی و تناسب کامل مطلوبی برخوردار نیست و جانمایی مبلمان آن باید بازبینی و اصلاح گردد. و می توان گفت عامل مهم دیگر در طراحی عناصر مبلمان شهری در این شهر بحث فرهنگ است. یک عنصر مبلمان شهری در هنگام استفاده نباید کمترین آسیبی برای کاربر خود ایجاد نماید. عدم استفاده از لبه های تیز و پرهیز از کاربرد مواد و رنگهای شیمیایی آسیب رسان، از جمله راهکارهای کلی در این زمینه به شمار میروند.

### تعریف ساماندهی

ساماندهی یک مفهوم عام و کلی می باشد که بطور معمول در مقابل آشفتگی و بی نظمی به کار برده میشود. بطور کلی ساماندهی به معنای ایجاد نظم و ترتیب دادن به یک سیستم است بگونه ای که تمامی عناصر و اجراء موجود در آن در یک نظام واحد به منظور برآورده کردن نیازهای آحاد جامعه باشد.

### مبلمان شهری و انواع آن

بر اساس مطالعات صورت گرفته در سیر و تحول شهر و خیابان، انقلاب صنعتی سیمای ظاهری شهر را تحت تاثیر خود قرار داد و همچنین بر جزئی ترین مسائل شهری اثر گذاشت. به گونه ای که وابستگی هایی را از بین برد و پس از انقلاب صنعتی، گسترش رویکرد شهر نشینی نیاز هایی را ایجاد کرد. که برای پاسخ گویی به نیازهای متعدد شهروندان در میان فضاهای خشن و محصور ساختمان ها به عناصر و وسایلی نیاز است تا فضا های مناسبی را برای زندگی شهری فراهم سازد. این عناصر امنیت، بهداشت، حرکت و ..... را در شهر تنظیم و به آن یک حس تعلق و سرزندگی می بخشد. مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر مهم شهرها محسوب میشود، به تعبیری دیگر عناصری مانند: نیمکت ها، ایستگاه های اتوبوس، علائم، منابع نوری، صندوق های پستی، سطل های زباله، گل جای ها و ..... که برای راحتی، آسایش و زیبایی بیشتر، ارایه اطلاعات، کنترل حرکت، ایجاد امنیت و رفاه کاربران در فضاهای شهری قرار داده شده اند، مبلمان شهری نام دارند. (زنگی آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۰ و ۵).

عناصر تجهیزاتی شهری از اهمیت بسیار برخوردارند که فقط برای اهداف بخصوصی طراحی نمی شوند، بلکه می‌توانند به عنوان تازه کننده چشم انداز فضاهای شهری استفاده شوند. (2: Bulut & Atabeyoglu, 2007). انواع مبلمان شهری در حیطه خود برای هویت بخشیدن به فضا و ایجاد مکانی سرزنده که نمادی از فرهنگ شهر است طراحی و ساماندهی میشوند. افراد تقسیم بندی های متفاوتی از مبلمان در منابع مختلف داشته اند که در این جا چند نمونه از این تقسیم بندی ها ذکر می شود: جهان‌شاه پاکزاد (۱۳۸۶) عناصر مبلمان شهری را چنین بیان می‌نماید:

عناصر و تسهیلات گذراندن اوقات فراغت، عناصر زیست محیطی و بهداشتی، عناصر اطلاع رسانی، عناصر و تسهیلات ترافیکی (سواره و پیاده)، عناصر تاسیسات و تجهیزات شهری، مبلمان با کاربری زیباسازی.

### معیارها و ملاحظات کلی در طراحی مبلمان شهری

الف) اصول عمده ای که در طراحی و استقرار انواع مبلمان شهری باید رعایت کرد به شرح زیر می باشد: ۱: همخوانی (تناسب): یکی از اصول عمده و خیلی مهم در طراحی، استقرار و مکانیابی انواع مبلمان شهری و رعایت همخوانی با محیط است که این امر برای واکنش به ویژگیها و ماهیت وجودی مکان و نیز عملکرد مورد نظر آن ضروری است.

۲: پاسخ به نیاز محیط: طرح باید متاثر از ویژگی های ذاتی و هویت مکان باشد. طرحی موفق و ماندگار است که در بستر زمان و مکان، پویا باشد و دائما به نیازهای کاربران خود پاسخ داده، نیازهای عملکردی محل را برطرف کند و خود را با نامالیقات و تنش های محیطی سازگار می نماید

ب) شاخص های طراحی: محیط شهری باید از نظر عوامل طبیعی و فرهنگی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

۱- عوامل فرهنگی: شرایط اجتماعی، شرایط سیاسی؛ ۲- عوامل کالبدی (طبیعی): اقلیم، محیط مصنوع، جغرافیای طبیعی؛ ۳- عوامل زیست محیطی: دما، بارش، سرما؛ ۴- عوامل اجرایی و عملکردی. (قنبری هفت چشمه، ۱۳۸۲، صص ۴۷-۴۴).

### اهداف طراحی مبلمان شهری

۱- ارتقای کیفیت خدمات عمومی شهری و ایجاد سرزندگی در شهروندان ۲- ایجاد میل و انگیزه در شهروندان در جهت

به سازی محیط شهری ۳- زیبا سازی و هویت بخشی به فضاهای مختلف شهری ۴- روحیه بخشی مضاعف به فضای شهری ۵- بالا بردن سطح سواد بصری و سطح آگاهی هنری مخاطب ۶- رعایت اصل پیاده گسترده ۷- ایجاد یک پارچگی در سطح شهر در عین تنوع فرم ۸- ایجاد محیطی خلاق و پرورنده برای شهروندان ۹- ارتقاء مداوم

کیفیت محیط، سیما و منظر شهر ۱۰\_ ایجاد جذابیت بصری در سطح شهر ۱۱\_ کمک به ایجاد تنوع در فضای بصری شهر ۱۲\_ کمک به خوانایی فضاهای شهری. (مریم کیایی ۱۳۹۶).

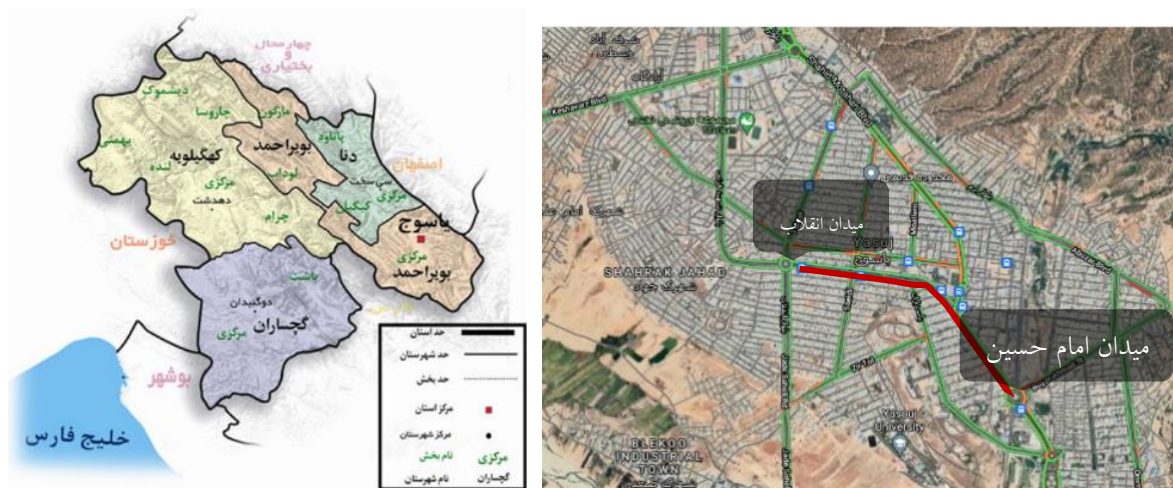
### روش تحقیق

مطالعات در این پژوهش مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی و مشاهده است. پیشینه تحقیق با استفاده از منابع اسنادی، مقاله ها تدوین شده است. برای انجام این پژوهش از دو روش اسنادی و میدانی به تهیه اطلاعات و تجزیه و تحلیل و تلفیق آنها اقدام شده است در مرحله اسنادی برای گردآوری اطلاعات از ابزاری همچون مقالات، نقشه ها و اینترنت استفاده گردیده است. و در روش میدانی با حضور در محدوده مورد مطالعه نسبت به گردآوری اطلاعات از طریق برداشت عناصر اقدام گردید. و در این پژوهش به منظور بررسی و نشان دادن وضعیت موجود و میزان انطباق و اختلاف عناصر موجود در محدوده مورد مطالعه با استانداردها و ضوابط رایج، از جدول مقایسه استاندارد و وضع موجود مبلمان شهری بهره جسته ایم. و در پایان برای ساماندهی بهتر مبلمان پیشنهاداتی ارائه گردید.

### تحلیل و بحث و بررسی

#### معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر یاسوج مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد و همچنین مرکز شهرستان بویراحمد است و در شمال شرقی استان واقع شده است. یاسوج، در کنار رودخانه بشار و در دامنه قله دنا در ارتفاع ۱۸۷۰ متری از سطح دریا قرار گرفته است.



تصویر ۱: موقعیت شهر یاسوج و بلوار امام خمینی

محدوده مورد مطالعه بلوار امام خمینی از محورهای اصلی شهر یاسوج بوده که حد فاصل میدان امام حسین در جنوب شرقی شروع و میدان انقلاب در غرب خاتمه می یابد. طول خیابان ۲۴۰۰ متر است. از دلایل انتخاب بلوار امام خمینی به عنوان نمونه موردی در تحقیق دست رسی به مرکز شهر و وجود کاربری های تجاری، اداری و

مسکونی می باشد. برخی از کاربری ها، بانک ها، رستوران ها، شهرداری، ساختمان مسکونی، خوابگاه دانشجویی، و..... است. که بیشترین کاربری آن تجاری است. قابل ذکر است که حد فاصل دو میدان امام حسین و انقلاب بلور بوده و دارای رفوژ میانی است.

#### جدول (۱): مبلمان موجود در محدوده مورد مطالعه و کاربری ها

|                                    |  |
|------------------------------------|--|
| مبلمان موجود در محدوده مورد مطالعه | نیمکت، سطل زباله، رو شنایی معابر، ایستگاه اتوبوس، تابلوهای راهنمایی و تبلیغاتی، صندوق صدقات، صندوق پست، درختان و فضای سبز بلوار، کیوسک |
| کاربری ها                          | مسکونی، تجاری، تفریحی، آموزشی، اداری   |

#### یافته های پژوهش



تصویر ۲: وضعیت نامناسب کفپوش در بلوار، و مکان یابی نامناسب سطل زباله

بر اساس مشاهدات میدانی صورت گرفته در محل مورد مطالعه و اهمیت این بلوار به دلیل دارا بودن بدنه تجاری، اداری و آموزشی محل عبور و مرور عابرين پیاده زیادی در بسیاری از اوقات شبانه روز می باشد، از این رو در این پژوهش گردآوری اطلاعات برای بررسی مبلمان شهری در بلوار امام خمینی شهر یاسوج از مطالعات میدانی در قالب مشاهده، یادداشت برداری از عناصر مبلمان و عکس برداری استفاده شد، و در مرحله بعد با بررسی استانداردهای رایج و مقایسه آنها با وضع موجود در برخی از مبلمان محدوده و همچنین نحوه چیدمان و مکان یابی، تجهیزات شهری پرداخته شده است. علاوه بر مقایسه استانداردهای رایج ذکر شده در جدول وضع موجود مبلمان محدوده مورد مطالعه مشکلات دیگری از نظر تعداد، عدم رسیدگی مناسب از مبلمان، نبود امکانات رفاهی نظیر سرویس بهداشتی، آبخوری و وضعیت نامناسب کفپوش پیاده رو و عدم توجه به افشار جامعه ( سالمند، کودکان، معلول) در رفت و آمد (نبود رمپ مناسب و ارتفاع نامناسب پلکان پیاده رو).



تصویر ۳: وضعیت نامناسب کفپوش در پیاده روها تصویر ۴: وضعیت نامناسب نیمکت و روشنایی بلوار  
 بررسی تطبیقی استانداردهای رایج مبلمان شهری با وضع موجود در محدوده مورد مطالعه  
 الف) سطل زباله

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

جدول (۲): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود سطل زباله

| سطل زباله | استانداردهای رایج   | وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)  |
|-----------|---|---|
| رنگ       | ۱) سطل های زباله در محدوده های معین شهر، دارای رنگ خاصی باشند؛ ۲) رنگ سطل زباله باید از نوع قابل شستشو باشد؛ ۳) از به کار بردن رنگ های زرد و نارنجی و قرمز پرهیز گردد؛ این رنگها با پیرامون خود در تضاد هستند. (قنبری، ۱۳۸۹).   | ۱) سطل های زباله در محدوده معین شهر، دارای رنگ خاصی نمی باشند؛ ۲) رنگ سطل زباله از نوع قابل شستشو نیست؛ ۳) سطل های زباله بیشتر به رنگ سفید و آبی هستند.   |
| شکل و فرم | اشکال چهارگوش یا مدور ارجحیت دارند. (گیبوز و همکاران، ۱۳۸۰).  | بیشتر به شکل مدور هستند و برخی چهارگوش  |
| ارگونومی  | ۱) راحت و ایمن بودن؛ ۲) در نظر گرفتن اندازه های بدن استفاده کنندگان، ۳) سطل زباله باید قابلیت گذاشتن و برداشتن برای مامورین تخلیه کننده را به راحتی و با ایمنی کامل داشته باشد. (قنبری، ۱۳۸۹). ۴) ارتفاع تمام شده سطل زباله از زمین ۱۲۰ سانتی متر است. ۵) به استثنای مرکز شهر و فضاهای پرتردد، حجم هر یک از سطل های تفکیک زباله حداکثر ۵۰ لیتر انتخاب گردد، ۶) در صورت تعبیه محافض بر روی دهانه سطل حداقل ارتفاع دهانه از ۱۵ سانتی متر است. (سازمان زیبا سازی شهرداری تهران، ۱۳۸۹). | ۱) اکثر سطل های زباله موجود از راحتی و ایمنی برخوردار دارند؛ ۲) در سطل های مدور اندازه بدن استفاده کنندگان در نظر گرفته شده ولی چهارگوش خیر؛ ۳) سطل زباله قابلیت گذاشتن و برداشتن برای مامورین تخلیه کننده را به راحتی و با ایمنی کامل ندارند؛ ۴) ارتفاع سطل زباله مدور ۱۲۰ سانتی متر است؛ ۵) حجم اکثر سطل های زباله در محدوده به یک اندازه است و از قانون خاصی پیروی نمی کند؛ ۶) محافظ روری برخی سطل ها آسیب دیده و یا کنده شده. |
| مواد      | ۱) پلی استر تقویت شده شفاف؛ ۲) ورقه های فلزی؛ ۳) چوب؛ ۴) بتن. (قنبری، ۱۳۸۹).  | ورقه های فلزی و تورهای فلزی   |
| مکان یابی | ۱) باید به وضوح قابل رویت و در دسترس باشند، ۲) سطل زباله معمولا در فاصله ۳۰ متری از هم قرار می گیرند.   | ۱) قابل رویت و در دسترس هستند؛ ۲) در برخی نقاط فاصله آن ها از هم زیاد است.  |



## ب) نیمکت

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

جدول (۳): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود نیمکت

| نیمکت     | اسم تا ندارد های رایج (قنبری ۱۳۸۹)   | وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)  |
|-----------|--|---|
| رنگ       | الف: در هماهنگی کامل با رنگ محیط اطراف؛ ب: فضای موجود از نظر کاربرد روانی باشد؛ ج: رنگ نیمکت در این هماهنگی با محیط بایستی از نظر رنگ قابل تشخیص باشد.                                       | الف: در هماهنگی کامل با محیط اطراف هستند؛ ب: فضای موجود از نظر کاربرد روانی می باشد؛ ج) رنگ نیمکت در این هماهنگی با محیط از نظر رنگ قابل تشخیص است. |
| شکل و فرم | متحنی، صاف، زوایای قائمه.  | صاف   |
| ارگونومی  | ارتفاع صندلی: مردها ۴۴۰ میلی متر، ۴۴۰ میلی متر، عمق صندلی مرد ها ۴۸۰ میلی متر، زن ها ۴۲۰ میلی متر، میانگین ارتفاع تکیه گاه: ۷۲۰ میلی متر، پهنای نشیمن گاه: ۳۷۰ میلی متر، زن ها ۴۰۰ میلی متر. | ارتفاع صندلی ها ۴۴۰ میلی متر بوده، عمق صندلی ۴۸۰ میلی متر بوده، میانگین ارتفاع تکیه گاه میلی متره ۷۲۰ بوده، پهنای نشیمن ۴۰۰ میلی متر است.           |
| مواد      | چوب، فلز، بتن یا ترکیبی از آن ها   | فلزی  |

## ج) صندوق پست

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

جدول (۴): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود صندوق پست

| صندوق پست | استاندارد های رایج (قنبری، ۱۳۸۹: ۱۸۷-۱۸۶)  | وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)                                       |
|-----------|--|--|
| رنگ       | زرد یا قرمز  | زرد و نارنجی   |
| شکل و فرم | استوانه ای، هشت ضلعی، شش ضلعی، مدور  | هشت ضلعی   |
| ارگونومی  | برای معلولان با شیب مناسب و به صورت همسطح، حداکثر شکاف ۱۰۰ سانتی متر از کف زمین.   | ارتفاع شکاف از کف پیاده رو ۱۰۰ متر   |
| مواد      | ورقه های فلزی از جنس آهن، چدن و فولاد  | آهن  |
| مکان یابی | ۱) در مقابل هر صد نفر یک صندوق پست ۲) با فاصله ۲ فوت از جدول ۳) در مجاورت با کاربری های مهم شهری چون پایانه های اتوبوس رانی و نزدیک ساختمان های عمومی پر تردد. | ۱) صندوق حدود ۳۰ سانتی متر از جدول فاصله دارد، ۲) در مجاورت کاربری تجاری است |

**د) صندوق صدقات**

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

**جدول (۵): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود صندوق صدقات**

| صندوق صدقات      | ۱ استانداردهای رایج ( سازمان زیبا سازی شهرداری تهران ۱۳۸۹)   | وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)  |
|------------------|--|---|
| <b>رنگ</b>       | رنگ کلیه صندوقهای صدقات، به دلیل تشخیص و دسترسی ساده تر این عنصر شهری، باید با یکدیگر هماهنگ بوده و دارای وحدت رویه باشد.  | رنگ کلیه صندوق صدقات به دلیل تشخیص و دسترسی ساده تر این عنصر شهری، باید با یکدیگر هماهنگ بوده و دارای وحدت رویه باشد. صندوق صدقات به رنگ آبی و زرد هستند.   |
| <b>شکل و فرم</b> | اکثراً به شکل هشت ضلعی باشد.   | به شکل هشت ضلعی هستند.  |
| <b>ارگونومی</b>  | ۱) ابعاد شکاف دریافت پول باید ۴ سانتیمتر طول و ۰.۵ سانتی متر عرض داشته باشد، ۲) بالا ترین ارتفاع تمام شده صندوق صدقات به همراه پایه آن از زمین ۱۲۰ سانتی متر است، ۳) کوتاه کردن پایه ها مگر در محل هایی که صندوق باید به پایه خاص و با اصول فنی جوش کاری گردد، مجاز نیست، ۴) بیشترین ارتفاع کف صندوقهای صدقات نصب شده روی دیوار تا زمین ۱۰۰ سانتی متر است، ۵) دریچه مخصوص برای تخلیه صندوق باید حداقل ابعاد ۱۵*۱۵ داشته باشد، ۶) به استثنای شکاف دریافت پول هیچ نوع درز یا شکاف نباید بر بدنه صندوق وجود داشته باشد. | ۱) ابعاد شکاف دریافت پول باید ۴ سانتیمتر طول و ۰.۵ سانتی متر عرض دارد، ۲) بالا ترین ارتفاع تمام شده صندوق صدقات به همراه پایه آن از زمین ۱۲۰ سانتی متر است، ۳) کوتاه کردن پایه ها مگر در محل هایی که صندوق باید به پایه خاص و با اصول فنی جوش کاری گردد، مجاز نیست، ۴) بیشترین ارتفاع کف صندوقهای صدقات نصب شده روی دیوار تا زمین ۱۰۰ سانتی متر است، ۵) دریچه مخصوص برای تخلیه صندوق باید حداقل ابعاد ۱۵*۱۵ داشته باشد، ۶) به استثنای شکاف دریافت پول هیچ نوع درز یا شکاف بر بدنه صندوق وجود ندارد. |
| <b>مواد</b>      | ۱) فلز و ترکیبات آن ۲) استفاده از روکش ضدزنگ برای استفاده از فلز ۳) برای صندوق های صدقات مو سسات خاص، در فضای سرپوشیده مانند بیمارستانف ادارات و .... بهتر است از شیشه و موادی که درون صندوق صدقه را نشان میدهد استفاده شود ۴) عدم استفاده از مصالح شفاف برای صندوق های صدقات در فضاهای عمومی  | ۱) فلز و ترکیبات آن ۲) استفاده از روکش ضدزنگ برای استفاده از فلز ۳) عدم استفاده از مصالح شفاف برای صندوق های صدقات در فضاهای عمومی.   |

## ی) تابلو

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

جدول (۶): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود تابلو

| وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)  |             |                                | استانداردهای رایج  |             |                                | تابلو     |
|---|-------------|--------------------------------|--|-------------|--------------------------------|-----------|
| آهن   |             |                                | چوب، آهن، چدن، آلومینیم، استیل، شیشه نشکن، برنز، بتن، آکریلیک، فایبر گلاس. (قنبری، ۱۳۸۹)   |             |                                | مواد      |
| رنگ   | رنگ         | نوع مسیر                       | رنگ  | رنگ         | نوع مسیر                       | رنگ       |
| رنگ نوشتار  | زمینه تابلو | مسیر                           | نوشتار   | زمینه تابلو |                                |           |
| مشکی  | سفید        | خیابان شریانی و درجات پایین تر | سفید   | آبی         | آزاد راه                       | ۱         |
|   |             |                                | سفید   | سبز         | بزرگراه                        | ۲         |
|   |             |                                | مشکی   | سفید        | خیابان شریانی و درجات پایین تر | ۳         |
| مشکی  | سفید        | مقاصد شهری                     | مشکی   | سفید        | مقاصد شهری                     | ۴         |
|   |             |                                | سفید   | قهوه ای     | مقاصد توریستی                  | ۵         |
| سفید  | قهوه ای     | مقاصد توریستی                  | (قنبری، ۱۳۸۹)  |             |                                |           |
| تابلوهای راهنمای مسیر از نظر فرم ظاهری مستطیلی پیکانی هستند.  |             |                                | تابلوهای راهنمای مسیر از نظر فرم ظاهری (شکل هندسی) به دو نوع مستطیلی و پیکانی تقسیم میشوند. (قنبری، ۱۳۸۹)  |             |                                | شکل و فرم |
| الف) تابلوهای راهنما برای کمک به جهت یابی برای معلولین و افراد سالم مناسب هستند. و افرادی که دید محدود دارند، میتوانند، به راحتی این علائم را درک نمایند. همچنین حداقل استانداردها برای ارتفاع تابلوها رعایت شده است. ۲) استاندارد تابلوهای تبلیغاتی تا حدودی رعایت شده است. ب) ارتباط با وسایل نقلیه: ۱) تعداد تابلوهای نصب شده به گونه است که باعث سردرگمی رانندگان نمی شود اما به دلیل استقرار و تعداد نامناسب آن ها، رانندگان را به موقع از خترات احتمالی آگاه نمی سازد. ۲) محل نصب تابلوها به گونه ای انتخاب شده است که در مخروط دید واضح رانندگان واقع شده و بازتابش نور چراغ وسایط نقلیه از تابلو، موجب خیره شدن چشم رانندگان نشده است. ۳) از دید گاه فنی نیز تابلوهای موجود در محدوده تا حدودی استاندارد های موجود را رعایت کرده اند. |             |                                | الف) ارتباط با عابرین: ۱) تابلوهای راهنما برای جهت یابی به صورت نوشته و یا علائم گرافیک، برای معلولین و افراد سالم تا راحت تر مسیر خود را پیدا کنند کمک می نماید. افرادی که دید محدود دارند، باید بتوانند، به راحتی این علائم راهنما را درک نمایند. باید اطلاعات مشخص و خوانا باشد. تابلوی اطلاعات باید در ارتفاع ۱۴۰ تا ۱۶۰ سانتی متری نصب شود. (میرهادی، رسول، ۱۳۶۸). ۲) تابلوهای تبلیغاتی معمولاً باید در ارتفاع ۲،۵ تا ۳ متر نسبت به پیاده روها و ۴،۵ تا ۷،۷ متر نسبت به سطح خیابان ها نصب شوند. (مرتضایی، رضا، ۱۳۸۱).<br>ب) ارتباط با وسایل نقلیه: ۱) تعداد تابلوهای نصب شده باید به اندازه ای باشد، که موجب سردرگمی رانندگان نشود و با استقرار در مکان های مناسب و به تعداد کافی، رانندگان را به موقع از مخاطرات احتمالی آگاه سازند. ۲) محل نصب تابلوها نیز باید به گونه ای انتخاب شود که در مخروط دید واضح رانندگان واقع شده و بازتابش نور چراغ وسایط نقلیه از تابلو، |             |                                | ارگونومی  |

|  |   |  |
|--|---|--|
|  | <p>م.جب خیره شدن چشم رانندگان نشود. (معاونت امور فنی، دفتر امور فنی و تدوین معیارها، ۱۳۷۶). (۳) از دید گاه فنی شاخصه هایی قابل ملاحظه در رویت درست علائم وجود دارد: الف) میدان دید، که ۶۰ درجه است، ب) سرعت یا نرخ خواندن به ویژه در وسیله نقلیه ی در حال حرکت، ج) متوسط ارتفاع دید، به ترتیب ۱۷۰ سانتی متر برای ایستاده، ۱۳۰ سانتی متر برای نشسته و ۱۴۰ سانتی متر برای داخل خودرو. (مرتضایی، رضا، ۱۳۷۹).</p> |  |
|--|---|--|

### ه) روشنایی معابر

بر اساس مطالعات و مشاهدات میدانی صورت گرفته، در محدوده مورد مطالعه نتایج زیر به دست آمده است:

#### جدول (۷): مقایسه استانداردهای رایج وضع موجود روشنایی معابر

| روشنایی معابر | استاندارد های رایج (قنبری، ۱۳۸۹: ۱۹۳-۱۹۰)  | وضع موجود (مشاهدات میدانی، خرداد ۱۴۰۰)  |
|---------------|--|---|
| مواد و مصالح  | پایه ها  | پایه ای بتنی و فلزی   |
|               | حباب ها  | حباب شیشه   |
| مکان یابی     | بسته به میانگین لاکس مورد نیاز برای نور دهی یا روشن ساختن جاده ها، قدرت لامپ، پهنای جاده ها، بلندی چراغ ها، امکانات تعمیر، نگهداری و غیره... | فاصله بین دو لامپ ۸ تا ۱۰ متر در طرفین جاده ها و در پیاده رو قرار گرفته. فاصله چراغ ها در بلوار ۱۰ متر است. |
| ترتیب نصب     | یک طرفه، دوطرفه، روبه رو، وسط، آویزان در وسط   | نصب به صورت یک طرفه است   |
| ارتفاع نصب    | به تناسب روشنایی میدان های پیاده، خیابان های پیاده و معابر عریض از ۳ تا ۴ متر متغیر هستند.   | ارتفاع تیر برق در پیاده رو ۹ متر است و در بلوار ۴ متر است.  |

یافته های تحقیق نشان می دهد که بلوار امام خمینی به عنوان یکی از مهم ترین معابر در شهر یاسوج با وجود برخورد دار بودن از فضای سبز و برخی مبلمان شهری به دلیل کمبودها و عدم رسیدگی در مبلمان و عناصر شهری و همچنین عدم مکانیابی صحیح، وضعیت نامناسب پیاده رو ها، رسیدگی نامطلوب و طولانی مدت و ..... بلوار امام خمینی نتوانسته محیط مناسبی را برای حضور شهروندان در فضای عمومی شهری ایجاد کند. مبلمان شهری که به عنوان یکی از مهم ترین عناصر فضای شهری هستند، از این رو محدوده مورد مطالعه نیازمند ساماندهی مناسب جهت بهبود وضعیت موجود و ترمیم پیاده راه ها جهت سهولت در رفت و آمد برای اقشار مختلف جامعه می باشد.

## نتیجه

مبلمان شهری از مهمترین عناصر در فضا های شهری هستند به گونه ای که بی توجهی در طراحی، مکان یابی، جانمایی، استفاده از مصالح نامرغوب، رسیدگی نامناسب در عناصر مبلمان شهری باعث عدم امنیت، زیبایی، آرامش و مشکلات زیست محیطی و نارضایتی مردم می شود. از این رو طراحی و ساماندهی مبلمان با استانداردهای مناسب و در نظر گرفتن اقشار جامعه ( سالمند، معلول، کودکان) می تواند فضا های شهری مطلوبی را برای حضور شهروندان در فضا های عمومی شهری فراهم آورد. با توجه به اهمیت خیابان امام خمینی و پرتدد بودن آن به دلیل کاربری های تجاری، اداری و آموزشی در چنین خیابانی باید پیاده روها دارای کفپوش مناسب بوده به طوری که استانداردهای لازم نظیر ارتفاع پله ها، رمپ مناسب برای عبور کالسکه و صندلی چرخ دار و..... برای اقشار جامعه ( سالمند، کودک، معلول) مناسب باشد. در این پژوهش سعی شده که عوامل موثر در طراحی، ساخت و مکانیابی مبلمان شهری مورد بررسی قرار گیرد در بررسی های علمی برداشت های میدانی و ارزیابی مبلمان شهری در بلوار امام خمینی شهر یاسوج و مقایسه مبلمان با استانداردهای رایج مبلمان شهری نتایج زیر حاصل شد:

۱) تعداد سطل زباله در برخی نقاط کم و یا آسیب دیده بودند، و از نظر مواد، شکل و فرم، با استانداردهای رایج همخوانی دارند اما از نظر ارگونومی بامعیارهای برنامه ریزی شهری همخوانی نسبی دارند. ۲) تعداد نیمکت های موجود در محدوده مورد مطالعه کم بوده، و از نظر مواد شکل و فرم و ارگونومی بامعیارهای برنامه ریزی شهری همخوانی دارند. ۳) صندوق صدقات از نظر مواد، شکل و فرم، رنگ و ارگونومی بامعیارهای برنامه ریزی همخوانی دارند. ۴) صندوق پست از نظر مواد، شکل و فرم، رنگ و ارگونومی و مکانیابی بامعیارهای برنامه ریزی همخوانی دارند. ۵) تابلوها از نظر مواد، شکل و فرم، رنگ بامعیارهای برنامه ریزی همخوانی دارند اما از نظر ارگونومی بامعیارهای برنامه ریزی شهری همخوانی نسبی دارند. ۶) روشنایی معابر از نظر مواد ارتفاع نصب و ترتیب نصب و مکانیابی بامعیارهای برنامه ریزی همخوانی دارند.

## پیشنهاد ها

- \_ مناسب سازی کفپوش معابر
- \_ استفاده از آبخوری در مسیرهای پیاده
- \_ طراحی و نصب ایستگاه اتوبوس در دو طرف بلوار با در نظر گرفتن امکانات رفاهی و مکانیابی مناسب
- \_ کاهش آلودگی و حفظ محیط زیست با ایجاد سطل های زباله با رعایت ضوابط و استانداردها
- \_ استفاده از رمپ در طراحی و مرمت پیاده روها جهت استفاده افراد معلول و سالمند
- \_ ارتقاء امنیت شبانه در معابر با گسترش روشنایی
- \_ جانمایی و مکان یابی مناسب مبلمان در پیاده رو و بلوار
- \_ توجه به مشارکت مردم در طراحی مبلمان شهری
- \_ ایجاد مکانی مناسب برای سرویس عمومی
- \_ توجه به کمبودها و تعداد مبلمان و استفاده مصالح باکیفیت در ساخت مبلمان

### نقشه پیشنهادی ساماندهی مبلمان در بلوار امام خمینی شهر یاسوج



### منابع

- ۱\_ علی زنگی آبادی، نازنین تبریزی، (۱۳۸۶)، تحلیل فضایی مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی شهر اصفهان، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان.
- ۲\_ تیموریان، کتابیون، زیویار، پروانه، (۱۳۹۲)، بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری نمونه موردی ناحیه ۲ منطقه ۲ شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای ایران، شماره ۳۷.
- ۳\_ نظریان، اصغر، کاوه ژال نژاد و شهروز ایرانی، (۱۳۹۲)، مبلمان شهری، مسائل و چالشها، تهران: موسسه انتشاراتی پژوهشگران نشر دانشگاهی، چاپ اول.
- ۴\_ رضامستوفی الممالکی، صبا درخشان فر، (۱۳۹۴)، بررسی ظوابط و استانداردهای مبلمان شهری (نمونه موردی: شهر گله دار واقع در استان فارس)، سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی.
- ۵\_ قنبری هفت چشمه، ابوالفضل، (۱۳۸۲)، بررسی مشکلات و نارسایی های مبلمان شهری با تاکید بر مسیرهای عابر پیاده، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- ۶\_ بهمن مرمی، سمانه نوری لنگ، اکبر معتمدی مهر، پاییز (۱۳۹۸)، بررسی مبلمان شهری و پیامدهای ترافیکی آن (مطالعه موردی شهر لاهیجان)، فصلنامه دانش انتظامی گیلان.
- ۷\_ مریم چرخچیان، سیدزهره حسینی فتلی، (۱۳۹۷)، چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست.
- ۸- پاکزاد، جهانشاه، (۱۳۸۶)، سیر اندیشه‌ها در شهرسازی (۲)، از کمیت تا کیفیت، شرکت عمران شهرهای جدید، چاپ اول.

- ۹\_ زندگی آبادی، ع، تبریزی، ن. (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات شریعه توس .
- ۱۰\_ بحرینی ، ح. (۱۳۸۴)، تحلیل فضاهای شهری در رابطه با الگوی رفتاری استفاده کنندگان و ضوابطی برای طراحی، انتشارات دانشگاه تهران .
- ۱۱\_ سازمان زیباسازی شهرداری تهران، (۱۳۸۹)، ضوابط، استاندارد و دستورالعمل مبلمان، تهران: معاونت توسعه و برنامه ریزی شهرداری تهران .
- ۱۲\_ قبری هفت چشمه، ابوالفضل، (۱۳۸۹)، استانداردهای مبلمان شهری، انتشارات مهراپران، تبریز، چاپ اول.
- ۱۳\_ گیونز، جوانا و اوبرهولستر، برنارد؛ (۱۳۸۰)، طراحی منظر در خیابان های شهری، حوزه معادنت آموزش و پرورش سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران ، تهران: سازمان پارک و فضای سبز شهر تهران، چاپ اول.
- ۱۴\_ مرتضایی، رضا؛ مهر (۱۳۷۹)، ((طراحی مبلمان برای خیابان (۱): نیمکت و صندلی خیابانی ))، مجله شهرداری ها، سال دوم، شماره ی ۱۷ .
- ۱۵\_ مرتضایی، رضا؛ (۱۳۸۱)، رهیافت های در طراحی مبلمان شهری، تهران: انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول.
- ۱۶\_ معاونت امور فنی، دفتر امور فنی و تدوین معیارها؛ (۱۳۷۶)، تقاطع های همسطح شهری توصیه ها و معیارهای فنی، تهران انتشارات سازمان برنامه و بودجه، چاپ اول.
- ۱۷\_ میر هادی، رسول، (۱۳۶۸)، نمونه ای مستند از مناسب سازی محیط شهری برای معلولین تهران، تهران: انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ اول.
- ۱۸\_ حسین حاتمی نژاد، رزگار حمزه پور، امیر شریفی، عبدالله صالحی، اسفند (۱۳۹۲)، بررسی ضوابط و استانداردهای شهری سر دشت ( نمونه موردی، خیابان سید قطب و وحدت)، اولین همایش ملی جغرافیا، شهر سازی و توسعه پایدار، تهران.
- ۱۹\_ مریم کیایی ، (۱۳۹۶)، سنجش تاثیر مبلمان شهری در هویت بخشی و سرزندگی بافت های تاریخی شهری ، فصل نامه میراث و گردشگری .



۲۰\_ حیدر ابراهیمی، سیروس رامش، غلام رضا عابدینی، مریم پناهی، علی نعمتی، (۱۳۹۹)، سنجش میزان رضایت ساکنان از وضعیت مبلمان شهری با رویکرد هویت بخشی و سرزندگی (مورد مطالعه: شهر کرج)، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۲، شماره ۴.

21\_Kamp, I. V . Leidelmeijer , K., Marsman, G., Hollander, A.D, (2013). *Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual.*  
22\_Bulut, Y., and Atabeyoglu, O. 2007, *Fountains as Urban furniture in Historical Urban Structure and usage culture: Ezrrum City Case.*